

Nomineringar: ”Viktigaste skandinaviska sakprosan efter 2000”

DANMARK

Appel, Charlotte og Coninck-Smith, Ning de (red.): *Dansk skolehistorie I-V* (Aarhus Universitetsforlag 2013-15)

Stort fembindsverk om dansk skoles utvikling som forbinder akademisk forskning med formidling på en forbillig måte og som lar historien kaste nytt og tankevekkende lys over vår tids skole.

Buk-Swienty, Tom: *Slagtebænk Dybbøl* (Gyldendal 2008)

Skildring av krigen mellom Danmark og Prøyssen/Østrrike i 1864 som tar leseren med helt ned i skyttergravene og inn i regjeringskontorene og viser krigenes menneskelige og politiske konsekvenser. Fortellende sakprosa på høyt nivå, som utfordrer av nasjonens kollektive erindring.

Frank, Lone: *Mit smukke genom* (Gyldendal 2010)

Vil genetisk kartlegging føre til medisinske fremskritt eller økt fortvilelse? Vitenskapsjournalist Lone Frank bruker seg selv og sin egen kropp og diskuterer samtidig med forskere fra hele verden. En skjebnehistorie, skrevet i et suverent språk av en forfatter som virkelig forstår sitt emne.

Hertel, Hans: *PH - en biografi* (Gyldendal 2012)

Hans Hertels biografi om den danske arkitekten, visemakeren og kulturkritikeren Poul Henningsen byr på ny kunnskap, blant annet om betydningen av hans tid som krigsflyktning i Stockholm og hans sene irritasjon over populærkulturen. I kontrast til flat heltedyrking står PH her frem i tredimensjonal figur.

Knudsen, Peter Øvig: *Blekingegadebanden I-II* (Gyldendal 2006-07)

1980-tallets venstreorienterte terrorcelle *Blekingegadebanden* får her sin grundige kartlegging: fra ideologiske røtter til brutale aksjoner til avsløring og dom - muliggjort av at en av de sentrale deltagerne fungerer som kilde. Formidlet med en spenningskurve som aldri lar leseren i ro.

Langen, Ulrik: *Det sorteste hjerte – Historien om et dybt fald i enevældens København* (Politikens Forlag 2012)

Ulrik Langens beretning om kjøpmannen Michael Brabrand og hans utfordring av kongemakten i 1700-tallets København forteller den store historien gjennom et individuelt portrett, og er samtidig en bok om yringsfrihetens trange kår i fortidens Danmark. En fornem forening av forskning og formidling.

Lidegaard, Bo, *Jens Otto Krag I-II* (Gyldendal 2001-02)

Omfattende tobindsverk om sosialdemokraten, statsministeren og mennesket Jens Otto Krag som står som det 21. århundrets politiske biografi par excellence. Med et imponerende overblikk og et eminent kildemateriale i form av Krags dagbøker skapes en sjeldent vellykket kombinasjon av menneskelig og politiske portrett.

Mozaffari, Mehdi, *Islamisme – en orientalsk totalitarisme* (Informations Forlag 2013)

En detaljert undersøkelse av ulike former for islamisme i det 20. århundre – gjort med statsvitenskapsforskerens komparative blikk, som setter forfatteren i stand til å sammenlikne med europeiske totalitarismer.

Riebnitzsky, Anne Cathrine: *Kvindernes krig* (Politikens Forlag 2010)

I generasjoner har kvinnene Afghanistans Helmand-provins vært isolert av borgerkrig, politisk undertrykkelse og det muslimske patriarkatet. En sjeldent gripende bok om hvordan språkoffiseren og forfatteren Anne Cathrine Riebnitzsky kom i kontakt med kvinnene og deres kamp for økonomisk, juridisk og personlig selvbestemmelse.

Varberg, Jeanette: *Fortidens slagmarker* (Gyldendal 2014)

Dansk arkeologisk materiale omfatter en større prosent av skjeletter av mennesker som har omkommet ved vold, enn man finner noe annet sted i Europa. Arkeolog ved Aarhus Universitet Jeanette Varberg forsøker i en fascinerende, nytenkende og svært lesverdig bok som den første forskeren noensinne å forklare hvorfor det var så mye krig og vold i det forhistoriske Danmark.

SVERIGE

Bojs, Karin: *Min europeiska familj. De senaste 54 000 åren* (Albert Bonniers förlag 2015)

De avgjørende skrittene i Europas utvikling synes nært knyttet til migrasjon og møter mellom folkegrupper. "Fusjon" gjentar forskerne når Karin Bojs med vitenskapens, reportasjens og essayets metoder følger sine egne, og våre alles, DNA-tråder. Nødvendig slektsforskning i fremmedfiendtlige tider.

Burton, Nina: *Den nya kvinnostaden. Pionjärer och bortglömda kvinnor under tvåtusen år* (Albert Bonniers 2005)

Hvor tok de kvinnelige astronomene og oppdagerne veien? Hvorfor finnes ingen kvinnelige genier? Fordi den felles hukommelsen har bestemt seg for å glemme dem. Med hellig vrede og poetisk presisjon blottlegger Nina Burton et globalt mønster og beriker slik både kulturens historie og dens framtid.

Ekman, Kerstin: *Herrarna i skogen* (Albert Bonniers förlag 2007)

Skogen er en kulturell, historisk, litterær og ikke minst økonomisk økologi. Kerstin Ekman fanger alle dens kretsløp i en dypt personlig og poetisk vandring. Hun trekker opp de store perspektivene, men aller mest engasjerende blir Ekman i sine fordypende observasjoner og sansende nærvær i skogens rom.

Combüchen, Sigrid: *Livsklättraren. En bok om Knut Hamsun* (Albert Bonniers förlag 2006)

Her møter vi både den Hamsun vi kjenner og den som er fremmed, den hyllede og den tvilsomme. Med sin distanserte, men likevel intime prosa søker Combüchen seg frem til Hamsuns eget språk, eller det hun kaller "de kjerner av eksistens som driver forfatterskapet".

Englund, Peter: *Stridens skönhet och sorg* (Natur & kultur 2008)

Kan den sivile anekdoten, den hverdagslige detaljen, skrive krigshistorie? Ja, i Peter Englunds prosa møtes et mylder av menn og kvinner som forteller om den tiden vi kaller første verdenskrig slik at vi ser den på nytt.

Fröberg Idling, Peter: *Pol Pots leende. Om en svensk resa genom Röda Khmerernas Kambodja* (Bokförlaget Atlas 2006)

Hvordan kunne de lukke øynene for folkemordet i Kambodsja? Peter Fröberg Idling stiller spørsmål både ved det svenske perspektivet og sitt eget blikk. Poetiske fragmenter veves sammen med essay og intervjuer og fremkaller gjennom en litterær og eksperimenterende sakprosa en politisk tragedie i flere ledd.

Hirdman, Yvonne: *Den röda grevinnan. En europeisk historia* (Ordfront Förlag 2010)

Historikeren Yvonne Hirdman utfordrer grensen mellom biografi og selvbiografi, mellom det Andre

og det egne. Medrivende skildrer hun mellomkrigstidens Europa, og ”den nye kvinnen”, innenfra, gjennom et portrett av sin mor.

Bengt Jangfeldt: *Med livet som insats. Berättelsen om Majakovskij och hans krets* (Wahlström & Widstrand 2007)

I den første kritiske biografien om den russiske poeten Vladimir Majakovskij på noe språk, maler Bengt Jangfeldt futuristenes verden i oppsiktsvekkende detaljrikdom, og med unike personlige vitnesbyrd fra Majakovskijs venninne Lili Brik.

Rosenberg, Göran: *Ett kort uppehåll på vägen från Auschwitz* (Albert Bonniers förlag 2012)

Hver forfatter som skildrer Holocaust må slåss mot fortellingens lenker. Når Göran Rosenberg forteller om sin fars møte med det svenske folkhemmet gir han nye bilder både av landet Sverige og av en europeisk jødisk skjebne.

Shachar, Nathan: *Sin egen värsta fiende. Essäer om spanska inbördeskriget* (Albert Bonniers förlag 2016)

Den blodige spanske borgerkrigen er en europeisk tragedie som ennå ikke er forsont. I denne essaysamlingen forener Nathan Shachar stor lærdom med reporterens åpne blikk, resultatet blir strålende folkeopplysning.

NORGE

Bomann-Larsen, Tor: *Vintertronen* (Cappelen Damm 2006)

Gjennom et omfattende biografisk, kultur- og monarkihistorisk arbeid har Tor Bomann-Larsen utviklet seg til en av Norges fremste sakprosaforfattere. Omfattende kildejakt, sans for kontekst, et skarpt blikk for norsk identitetsbygging og en medrivende litterær stil preger verket om kong Haakon og dronning Maud.

Fatland, Erika: *Grensen. En reise rundt Russland gjennom Nord-Korea, Kina, Mongolia, Kasakhstan, Aserbajdsjan, Georgia, Ukraina, Hviterussland, Litauen, Polen, Latvia, Estland, Finland og Norge, samt Nordøstpassasjen*. (Kagge 2017)

Inspirert av Svetlana Aleksijevitsj har sosialantropologen Erika Fatland utviklet forfatterskapet sitt fra utforskning av terror til en særegen og dristig reiselitteratur. I *Grensen* følger en nysgjerrig og kunnskapsrik forfatterstemme Russlands grense i befriende varierte bilder av livet i randen av verdens største stat.

Hestmark, Geir: *Istidens oppdager* (Kagge 2017)

Geir Hestmarks biografi om Jens Esmark (1763-1839) er en forbilledlig studie som hever geologiens vitenskapshistorie til et nytt nivå. Vittig, viktig og velskrevet om hvordan isen formet de norske fjell, samtidig som oppdagelsen settes inn i norsk og europeisk historie.

Kverneland, Steffen: *Munch* (No Comprendo Press 2013)

Billedkunstneren og serietegneren Steffen Kverneland har med *Munch* levert et originalt og fornyende bidrag til biografisjangeren. All tekst og tegning er basert på grundig kilde sjekkede Munch-sitater. Boken gir innsikt i livsløpet og Munchs miljø, men også i livsverket og den kunstnariske skapelsesprosessen.

Ravatn, Agnes: *Stillstand. Sivilisasjonskritikk på lågt nivå* (Det Norske Samlaget 2009)

Essayisten, journalisten og forfatteren Agnes Ravatn byr på sviende og humoristiske beskrivelser av spleen og kjedsomhet, av reiser som ikke finner sted, og av falske overskridelser i det moderne dagliglivet.

Seierstad, Åsne: *To søstre* (Kagge 2016)

Gjennom denne viktige boken sirkler Åsne Seierstad møysommelig inn spørsmålet om hvorfor to søstre valgte å reise fra Bærum i Norge for å slutte seg til IS. Hun maler uredde frem et portrett av et miljø få journalister og forfattere har nærmet seg, og gir oss samtidig et bilde av det nye Skandinavia og et speil for vår alles unnlatenhet.

Strøksnes, Morten: *Havboka: eller, Kunsten å fange en kjempehai fra en gummibåt på et stort hav gjennom fire årstider* (Oktober 2015)

Mannen og havet; monsteret og mennesket: det er eldgamle litterære motiver, Morten Strøksnes gyver løs på i *Havboka*. I en tid da havene rundt oss tømmes for fisk og fylles med plast, viser Strøksnes hvordan mennesket og havets skjebne er ugjenkallelig sammenbundet.

Sveen, Karin: *Klassereise. Et livshistorisk essay* (Oktober 2000)

Poetisk, personlig, sårt og konkret satte Karin Sveen klassetilhørighet på dagsordenen i 2000. Om boken fikk for lite oppmerksomhet da den kom, fikk den til gjengjeld en lang virkningshistorie, og ble et referansepunkt for en rekke bøker som har trukket leseren med inn i forfatterens liv.

Søbye, Espen: *Kathe, alltid vært i Norge* (Oktober 2003)

Forteller historien om Kathe Lasnik, som 15 år gammel ble sendt til konsentrasjonsleiren Auschwitz-Birkenau, gjennom arkiver og dokumenter fra hennes liv. En dyktig rekonstruksjon av en individuell skjebne som kolliderte med verdenshistoriens absurde rabalder og ble knust.

van der Hagen, Alf: *Kjell Askildsen. Et liv* (Oktober 2014)

Ut av samtaler med novellekunstneren Kjell Askildsen belyser Alf van der Hagen forfatterskapet, forfatterlivet og norsk etterkrigstid og bidrar til vår kultur- og litteraturhistorie. Dialogene om linjer mellom liv og tekst, om livsvalg og manglende valg, og forfatterens boring i Askildsens glemsel, løfter boken opp over fag og biografi.